

POROVNANIE ZÁKLADNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY CENTRÁLNYCH BÁNK VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH

JANA KOPRLOVÁ

Filozofická fakulta, UCM v Trnave, Slovenská republika

Abstract in original language

Predložený príspevok porovnáva základnú právnu úpravu vzťahujúcu sa na inštitút centrálnej banky ako špecifického nositeľa hospodárskej, a osobitne menovej politiky štátu a ústredného subjektu menového systému na jednej strane, ako aj právneho inštitútu na strane druhej, pričom kladie dôraz na stručný prehľad a objasnenie štruktúry i zmyslu kľúčových ustanovení znení vybraných zákonov o centrálnych bankách a ich podobností a rozdielov. Pozornosť sa venuje relevantným príkladom zákonov o centrálnych bankách vybraných súčasných ekonomických veľmocí, ako aj nášmu regiónu.

Key words in original language

Hospodárska politika; menová politika; centrálna banka; zákon o centrálnej banke; znenie zákona; právna úprava; porovnanie; vybrané krajiny.

Abstract

The following paper compares primary legal regulations related to the institute of the central bank in its role of a special holder of state's economic and especially monetary policy and central subject of currency system on the one side as well as in the role of a juridical institute on the other side, with the accent on a brief review and clarifying the structure and purpose of main clauses of the statutory text of selected central bank acts and their similarities and differences. Attention will be paid to relevant central bank act examples from selected current economic giants as well as to our region.

Key words

Economic policy; monetary policy; central bank; central bank act; statutory text; legal regulations; comparison; selected countries.

1. ÚVOD

Centrálna banka je subjektom, ktorý v systéme hospodárstva každej krajiny zohráva jedinečnú úlohu. Ide o subjekt, ktorý v novodobých ekonomických dejinách, predovšetkým od čias Veľkej hospodárskej krízy, predstavuje najnevyhnutnejšie minimum zásahov štátu do chodu ekonomiky. Novodobá ekonomická prax v plnej miere potvrdila a v súčasnosti už odznievajúca svetová hospodárska a finančná kríza ďalej podčiarkla skutočnosť, že žiadna ekonomika na svete, ani tá najväčšmi liberálna, sa dnes bez centrálnej banky nezaobíde. Jednoducho, ak v krajine jestvujú vôbec nejaké zásahy zo strany

štátu do chodu ekonomiky, tak je to práve existencia a efektívne fungovanie centrálnej banky krajiny. Centrálna banka je motorom zabezpečujúcim chod hospodárstva krajiny, je kľúčovým prvkom menovej politiky, a súčasne aj celkového komplexu tzv. stabilizačnej politiky ako najdôležitejšej súčasti hospodárskej politiky štátu.

Podľa súčasných základných teoretických prístupov predstavuje centrálna banka v systéme fungujúcej trhovej, a v reálnych podmienkach zmiešanej ekonomiky „vládnú finančnú inštitúciu, ktorej hlavnou úlohou je zabezpečiť stabilitu meny, a prípadne udržiavať cenovú stabilitu. Efektívnu nezávislosť centrálnej banky od hospodárskych a politických inštitúcií krajiny by mala tvoriť finančná nezávislosť, ktorá spočíva predovšetkým v jej samostatnom rozhodovaní o rozpočte, a pri ktorej hlavnou úlohou by malo byť osobitne zabezpečovanie menovej a cenovej stability; funkčná nezávislosť, pri ktorej ide predovšetkým o plnú zodpovednosť za zabezpečenie stability meny a cien; inštitucionálna nezávislosť, čo znamená, že centrálna banka nemôže prijímať, a ani požadovať pokyny od výkonných alebo iných orgánov štátu, a personálna nezávislosť, čo vo všeobecnosti znamená, že predstavitelia jej vrcholových orgánov prakticky nemôžu byť odvolaní výkonnou mocou. Miera takejto nezávislosti sa v jednotlivých krajinách upravuje zákonom.“¹ Akým spôsobom a či vôbec je upravená v základných centrálno-bankových právnych normách, to nám napomôže objasniť nasledujúci príspevok, ktorý sa osobitne venuje uvedenej otázke na príklade platnej legislatívy krajín z nášho regiónu - Slovenskej republiky a Českej republiky, a ďalej svetových ekonomických mocností: postupne v poradí sa predstavujú Japonsko, Spojené štáty americké, Čína a Nemecko.

2. SLOVENSKÁ A ČESKÁ CENTRÁLNA BANKA

Hoci subjekt nesúci postavenie centrálnej banky formálne jestvoval na našom území aj v období plánovitého systému riadenia ekonomiky, fakticky sa funkcie centrálnej banky ako nezávislého nositeľa hospodárskej politiky začali v plnej miere uplatňovať až s nástupom ekonomickej transformácie a reálneho uplatňovania trhových princípov v hospodárskej praxi. Pôvodná Štátna banka československá, ktorá v roku 1950 vystriedala bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny k 1. júnu 1945 obnovenú predvojnovú Národnú banku československú, plnila svoje úlohy až do zániku spoločného štátu.

So vznikom Slovenskej republiky dňa 1. januára 1993 otvorilo úplne novú kapitolu v novodobých ekonomických dejinách krajiny zriadenie Národnej banky Slovenska, a to na základe Zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska z 18. novembra 1992. Hoci bola od tých čias základná právna norma upravujúca inštitút slovenskej centrálnej banky už mnohonásobne

¹ Upravené, podľa Lisý, J. et al: *Všeobecná ekonomická teória*, 3. preprac. a dopl. vyd., Bratislava: IURA Edition, 2000, s. 417-418, ISBN 80-88715-81-4.

novelizovaná, novým právnym predpisom zatiaľ nahradená nebola. Podľa kľúčových ustanovení uvedenej právnej normy je Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“) nezávislou centrálnou bankou Slovenskej republiky, a rovnako tiež súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk. Od 1. januára 2009, t.j. odo dňa zavedenia eura v Slovenskej republike, sa stala i súčasťou Eurosystemu ako systému centrálného bankovníctva eurozóny v rámci Európskeho systému centrálnych bánk. Jej hlavným cieľom je udržiavanie cenovej stability. Za týmto účelom sa NBS podieľa na spoločnej menovej politike, ktorú určuje Európska centrálna banka pre celú eurozónu; vydáva eurobankovky a euromince podľa osobitných predpisov platných v eurozóne pre vydávanie eurobankoviek a euromincí; podporuje plynulé fungovanie platobných systémov i zúčtovacích systémov, riadi, koordinuje, zabezpečuje peňažný obeh, platobný styk a zúčtovávanie dát platobného styku a stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť; udržiava devízové rezervy, disponuje s nimi a uskutočňuje devízové operácie, pričom odo dňa zavedenia eura pri uskutočňovaní operácií v rámci Eurosystemu postupuje podľa osobitných predpisov platných pre operácie Eurosystemu; a vykonáva aj ďalšie činnosti podľa Zákona o NBS a iných osobitných predpisov. V oblasti finančného trhu prispieva NBS k stabilite finančného systému ako celku, a podobne aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu, a to v záujme udržania dôveryhodnosti finančného trhu, ochrany klientov a rešpektovania pravidiel hospodárskej súťaže, pričom vykonáva najmä dohľad nad finančným trhom. NBS zastupuje Slovenskú republiku na základe poverenia slovenskej vlády v medzinárodných inštitúciách v oblasti finančného trhu a zabezpečuje plnenie úloh vyplývajúcich z uvedeného zastúpenia. Zároveň môže zastupovať Slovenskú republiku v operáciách na medzinárodných finančných trhoch.² Vzťah NBS k vláde Slovenskej republiky upravujú v Zákone č. 566/1992 Zb. o NBS paragrafy 12 a 13. Plnenie svojich úloh zabezpečuje NBS nezávisle od pokynov štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy, iných orgánov verejnej moci a od ďalších právnických osôb alebo fyzických osôb. O záveroch rokovania a o prijatých rozhodnutiach Bankovej rady informuje vládu guvernér alebo ním poverený člen Bankovej rady. NBS zaujíma stanovisko k návrhom predkladaným na rokovanie vlády, ktoré sa dotýkajú pôsobnosti NBS, a ktorých predkladateľom nie je NBS. Zároveň NBS plní poradné funkcie voči vláde v oblastiach svojej pôsobnosti. Guvernér NBS a v jeho neprítomnosti poverený viceguvernér má právo byť prítomný na schôdzach vlády.³

Podobne bola v súvislosti so vznikom Českej republiky dňa 1. januára 1993 zriadená Česká národní banka, a to na základe Zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance. So zreteľom na skutočnosť, že Česká republika dosiaľ

² Bližšie pozri §§ 1 až 4 Zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v platnom znení.

³ Bližšie pozri §§ 12 a 13 Zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v platnom znení.

nevstúpila do Európskej menovej únie, možno pre porovnanie uviesť aj kľúčové ustanovenia uvedenej predmetnej právnej normy o inštitúte českej centrálnej banky nasledovne: Česká národní banka (ďalej len „ČNB“) je centrálnou bankou Českej republiky a orgánom vykonávajúcim dohľad nad finančným trhom. Hlavným cieľom ČNB je starostlivosť o cenovú stabilitu. Pokiaľ tým nie je dotknutý jej hlavný cieľ, ČNB podporuje všeobecnú hospodársku politiku vlády vedúcu k udržateľnému hospodárskemu rastu. ČNB koná v súlade so zásadou otvoreného trhového hospodárstva. V súlade so svojím hlavným cieľom ČNB určuje menovú politiku; vydáva bankovky a mince; riadi peňažný obeh, platobný styk a zúčtovanie bánk, pobočiek zahraničných bánk a sporiteľných a úverových družstiev, stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť a podieľa sa na zaistení bezpečnosti, spoľahlivosti a efektívnosti platobných systémov a na ich rozvoji; vykonáva dohľad nad osobami pôsobiacimi na finančnom trhu, uskutočňuje analýzy vývoja finančného systému, stará sa o bezpečné fungovanie a rozvoj finančného trhu v Českej republike a prispieva ku stabilite jej finančného systému ako celku a vykonáva ďalšie činnosti podľa Zákona o ČNB a podľa osobitných právnych predpisov. ČNB pri plnení svojich úloh spolupracuje s ústrednými bankami iných štátov, orgánmi dohľadu nad finančnými trhmi iných štátov a s medzinárodnými finančnými organizáciami, ďalej tiež s medzinárodnými organizáciami zaoberajúcimi sa dohľadom nad bankami alebo s inštitúciami elektronických peňazí a finančnými trhmi.⁴ Vzťah ČNB k vláde a ďalším orgánom verejnej správy ustanovuje česká právna norma - Zákon č. 6/1993 Sb. o ČNB podľa §§ 9 až 11 nasledovne: ČNB a Banková rada pri plnení hlavného cieľa ČNB a pri výkone ďalších činností nesmú prijímať, a ani vyžadovať pokyny od prezidenta republiky, Parlamentu, vlády, správnych úradov, a ani od akéhokoľvek iného subjektu. ČNB a vláda sa vzájomne informujú o zásadách a opatreniach menovej a hospodárskej politiky. ČNB zaujíma stanovisko k návrhom predkladaným na prerokovanie vláde, ktoré sa dotýkajú pôsobnosti ČNB. ČNB plní poradné funkcie voči vláde v záležitostiach menovo-politickej povahy a finančného trhu. Minister financií alebo iný poverený člen vlády je oprávnený zúčastniť sa s hlasom poradným zasadnutia Bankovej rady a môže jej predkladať návrhy na prerokovanie. Guvernér ČNB alebo ním určený viceguvernér je oprávnený zúčastniť sa s hlasom poradným schôdze vlády.⁵

Pre ilustráciu, ako aj možnosť porovnania s určujúcim členením kľúčových centrálno-bankových predpisov v ekonomicky silných krajinách, ktoré budú tvoriť predmet ďalších častí nášho príspevku, uvádzame základnú štruktúru Zákona o Národnej banke Slovenska, ako aj Zákona o České národní bance:

- Zákon o Národnej banke Slovenska: Prvá časť Základné ustanovenia (§§ 1 až 4); Druhá časť Orgány a organizácia Národnej banky Slovenska (§§ 5 až

⁴ Bližšie pozri §§ 1 a 2 Zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance v platnom znení.

⁵ Bližšie pozri §§ 9 až 11 Zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance v platnom znení.

11); Tretia časť Vzťah k vláde (§§ 12 až 14); Štvrtá časť Emisia bankoviek a mincí (§§ 15 až 17h); Piata časť Obchody Národnej banky Slovenska (§§ 18 až 27b); Šiesta časť Právomoc Národnej banky Slovenska v devízovej oblasti (§§ 28 a 29); Siedma časť Ďalšie činnosti a oprávnenia Národnej banky Slovenska (§§ 30 až 35a); Ôsma časť Dohľad vykonávaný Národnou bankou Slovenska (§§ 36 až 37a); Deviata časť Účtovníctvo a hospodárenie Národnej banky Slovenska (§§ 38 a 39); Desiata časť Všeobecné ustanovenia (§§ 40 až 41a); Jedenásta časť Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia (§§ 42 až 50);⁶

- Zákon o České národní bance: Prvá časť Základné ustanovenia (§§ 1 až 3a); Druhá časť Organizácia Českej národnej banky (§§ 4 až 8); Tretia časť Vzťah k vláde a ďalším orgánom (§§ 9 až 11); Štvrtá časť Emisia bankoviek a mincí (§§ 12 až 22); Piata časť Nástroje menovej regulácie Českej národnej banky (§§ 23 až 26a); Šiesta časť Obchody Českej národnej banky (§§ 27 až 34); Siedma časť Právomoc Českej národnej banky v devízovom hospodárstve (§§ 35 a 36); Ôsma časť Ďalšie činnosti a oprávnenia Českej národnej banky (§§ 37 až 43); Deviata časť Dohľad (§§ 44 až 46f); Desiata časť Hospodárenie Českej národnej banky (§§ 47 a 48); Jedenásta časť Všeobecné ustanovenia (§§ 49 a 50); Dvanásta časť Prechodné a záverečné ustanovenia (§§ 51 až 61).⁷

Ako už z uvedeného vyplýva, Zákon o Národnej banke Slovenska pozostáva vo svojej štruktúre z jedenástich častí a päťdesiatich paragrafov, zatiaľ čo Zákon o České národní bance tvorí celkom dvanásť častí a šesťdesiatjeden paragrafov. Zároveň možno podotknúť, že formálne, z právneho hľadiska, je princíp nezávislosti v prípade oboch uvedených centrálnych bánk zakotvený a vymedzený štandardne.

3. JAPONSKÁ CENTRÁLNA BANKA

Bank of Japan (ďalej len „BoJ“) bola zriadená v roku 1882, a to na základe Zákona o japonskej banke (Bank of Japan Act, ďalej len „Zákon“) a zaujíma postavenie japonskej centrálnej banky so statusom právnickej osoby. Banka vykonáva svoje základné poslanie nepretržite, s výnimkou krátkeho obdobia počas okupácie Japonska bezprostredne po skončení druhej svetovej vojny. Z právneho hľadiska nepredstavuje BoJ ani orgán vlády, a ani súkromnú spoločnosť. V pôvodnom znení bol Zákon vyhlásený v júni 1882, teda práve v období reforiem meiji. Súčasťou reforiem vlády meiji sa stalo aj prijatie tzv. Nového menového zákona v roku 1871, ktorým sa ustanovil japonský jen ako nová, desiatková menová jednotka. Samotná BoJ začala vykonávať svoju činnosť ako národná centrálna banka Japonska dňa 10. októbra 1882. Zásadným spôsobom bola reorganizovaná k 1. máju 1942 v súlade s novým

⁶ Bližšie pozri Zákon č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v platnom znení.

⁷ Bližšie pozri Zákon č. 6/1993 Sb. o České národní bance v platnom znení.

Zákonom o japonskej banke, vyhláseným vo februári 1942. Nový Zákon svojimi ustanoveniami výrazne odzrkadľoval vojnový stav v spoločnosti. Zákon z roku 1942 bol viackrát novelizovaný, pričom k novelám zásadného významu patrilo predovšetkým ustanovenie Politickej rady ako najvyššieho rozhodovacieho orgánu Banky v júni 1949. V júni 1997 prešiel Zákon z roku 1942 úplnou revíziou, kladúcou dôraz najmä na princípy nezávislosti a transparentnosti. Revízia Zákona vstúpila do účinnosti dňa 1. apríla 1998.⁸ Zákon č. 89/1997 o japonskej banke z 18. júna 1997 pozostáva z desiatich kapitol a šesťdesiatich šiestich článkov. Jeho kapitoly právne vymedzujú tieto okruhy: Kapitola 1 Všeobecné ustanovenia (články 1 až 13); Kapitola 2 Politická rada (články 14 až 20); Kapitola 3 Zástupcovia BoJ a zamestnanci (články 21 až 32); Kapitola 4 Aktivity BoJ (články 33 až 45); Kapitola 5 Bankovky BoJ (články 46 až 49); Kapitola 6 Zúčtovanie (články 50 až 53); Kapitola 7 Správy a iné skutočnosti vo vzťahu k Diet-u (články 54 až 55); Kapitola 8 Nápravy a iné opatrenia ohľadom nezákonných právnych noriem (články 56 až 58); Kapitola 9 Rôzne ustanovenia (články 59 až 62); Kapitola 10 Trestnoprávne ustanovenia (články 63 až 66).⁹

V súlade so Zákonom je možné základný cieľ japonskej centrálnej banky vymedziť ako zabezpečovanie emisie bankoviek a uskutočňovanie kontroly obeživa a meny a zabezpečenie hladkého prevodu finančných prostriedkov medzi bankami a ostatnými finančnými inštitúciami, čím má BoJ prispievať k udržiavaniu stability finančného systému štátu. Rešpektovanie nezávislosti BoJ a zaistenie transparentnosti jej aktivít v oblasti kontroly obeživa a meny ako základných princípov fungovania BoJ ustanovuje čl. 3. Vymedzenie vzťahu k vláde tvorí zase podstatu čl. 4, ktorý hovorí o tom, že BoJ by mala, s ohľadom na skutočnosť, že kontrola obeživa a meny vytvára imanentný prvok hospodárskej politiky krajiny, udržiavať za každých okolností úzky vzťah s vládou a dostatočne si s ňou vzájomne vymieňať stanoviská, tak, aby kontrola obeživa a meny, ktorú BoJ vykonáva, a základné stanoviská japonskej vlády v oblasti hospodárskej politiky boli vzájomne kompatibilné. O verejnom charaktere aktivít BoJ a jej majetku, ako aj nezávislosti BoJ vo vzťahu k aktivitám, ktoré vykonáva, svedčia ustanovenia čl. 5. Postavenie BoJ ako právnickej osoby právne ustanovuje čl. 6.¹⁰

Základným poslaním BoJ, ktorá bola zriadená najmä podľa vzoru belgickej centrálnej banky v roku 1882, teda štrnásť rokov po nástupe vlády meiji, bolo pôsobiť ako výhradný národný emitent bankoviek a dosiahnuť úplnú

⁸ Bližšie pozri informácie a dokumenty na webovej stránke Bank of Japan <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>.

⁹ Bližšie pozri Zákon č. 89/1997 o japonskej banke Bank of Japan Act v platnom znení. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.boj.or.jp/en/type/law/bojlaws/bojlaw1.htm>.

¹⁰ Bližšie pozri Zákon č. 89/1997 o japonskej banke Bank of Japan Act v platnom znení. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.boj.or.jp/en/type/law/bojlaws/bojlaw1.htm>.

kontrolu nad ponukou japonskej meny, spravovať štátnu pokladnicu a jej transakcie a zabezpečovať financovanie priemyslu a komerčných bánk. Od tých čias sa začala postupne formovať aj otázka nezávislosti jej postavenia. Hlasy a názory odborníkov, najmä s ohľadom na dodržiavanie litery Zákona v častiach, ktoré hovoria o nezávislosti postavenia BoJ, sa často rozchádzajú a vo väčšine prípadov sú skeptické. Žiada sa tu však pripomenúť, že Zákon prešiel od svojho vyhlásenia v júni 1882 viacerými novelizáciami, z ktorých dve boli natoľko rozsiahle a významné, že bol Zákon vyhlásený nanovo vo februári 1942, a neskôr opäť v júni 1997. Z hľadiska účinkov a dopadov na hospodársku, a osobitne menovú politiku Japonska zohrávali kľúčovú úlohu osobitne Zákon z roku 1942 a Zákon z roku 1997. So značným stupňom zjednodušenia možno zhrnúť, že až do nadobudnutia účinnosti Zákona z roku 1997 determinovala postavenie BoJ v ustanoveniach Zákona z roku 1942 jasne definovaná závislosť BoJ od Ministerstva financií.¹¹ V období účinnosti Zákona z roku 1942 zodpovedala v skutočnom hospodárskom živote za menovú politiku krajiny nielen japonská centrálna banka, ale tiež japonská vláda, a v rámci nej predovšetkým Ministerstvo financií. Hoci BoJ prináležali autonómne rozhodovacie právomoci fakticky minimálne od čias prvého ropného šoku v rokoch 1973 až 1974, jednako však bola z právneho hľadiska podľa Zákona z roku 1942, ktorý bol zásadne novelizovaný už o sedem rokov neskôr, závislá v rozhodnutiach od vlády. Z uvedeného je zrejmé, že významné slovo pri riadení menovej politiky krajiny nemala BoJ, ale práve japonská vláda. Aj keď nie v každom období účinnosti Zákona z roku 1942 bol vplyv Ministerstva financií citeľný, aspoň nepriamo bol prítomný prostredníctvom mocenského postavenia vo vzťahu k BoJ.¹² Nová právna úprava z roku 1997 mala BoJ z tejto závislosti uvoľniť a nasmerovať na cestu nezávislosti, ktorá sa inak vo vyspelých ekonomikách v súvislosti s postavením centrálnej banky predpokladá.¹³ Skeptický pohľad odborníkov neutíchol ani s nástupom novej právnej úpravy. Prijímaná s veľkolepými ováciami ako reforma „veľkého tresku“ mala zaručiť väčšiu zodpovednosť, a najmä dlhodobu očakávanú nezávislosť BoJ. Skeptické hlasy poukazovali naďalej na skutočnosť fakticky zodpovedajúcu predchádzajúcej právnej úprave, spojenej s právne deklarovanou subordináciou Ministerstvu financií. Parlamentný výbor, ktorý rozhodoval o konečnej podobe Zákona z roku

¹¹ Bližšie pozri dokument Pascha, W.: Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh? In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, 2002, s. 3-34, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>.

¹² Bližšie pozri Goerdeler, A.: Die Keynesianische Prägung der japanischen Wirtschaftspolitik, Berlin: Duncker & Humblot, 1987, s. 50-51, ISBN 3-428-06147-0.

¹³ Bližšie pozri dokument Pascha, W.: Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh? In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, 2002, s. 3-34, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>.

1997, rokoval neverejne, takže o základných otázkach, ktoré by boli v iných krajinách predmetom živej diskusie, sa rozhodlo za „zatvorenými dverami“, čo spôsobilo, že sa celkom nevyjasnila otázka, čo sa vlastne od centrálnej banky očakáva. Členovia Diet-u, ktorí sami nemuseli byť ani kompetentní podávať legislatívne návrhy, boli v podstate bez argumentov presvedčení, že zmena vzťahu medzi Ministerstvom financií a BoJ bola neústavná, a to aj napriek tomu, že odborníci z oblasti ústavného práva s takýmto tvrdením nesúhlasili. Očakávali sa však i pozitívne dôsledky zavedenia novej právnej úpravy - nová organizácia mala zabezpečiť aj oveľa transparentnejší proces rozhodovania: pokiaľ sa zástupcovia Ministerstva financií rozhodli zrušiť rozhodnutia BoJ, museli tak urobiť verejne, a najmä, museli takéto konanie objasniť. Reálna prax začala potvrdzovať predpoklad, že miera nezávislosti Banky závisí predovšetkým od presvedčenia a konania jej zástupcov.¹⁴ Nová právna úprava postavenia BoJ mohla byť vnímaná na jednej strane ako posun v administratívnom riešení, ktoré by mohlo posilniť dôveru v hospodársku politiku krajiny, na strane druhej mohla byť chápaná aj ako reakcia vlády a jej administratívneho aparátu na nevôľu obyvateľstva voči zlyhávaniu elitných zamestnancov Ministerstva financií. V každom prípade, Zákomom zakotvená nezávislosť BoJ mala poslúžiť v skutočnosti najmä na to, aby sa nespokojná verejnosť upokojila, a aby sa predišlo situácii, že by stále viac rastúca nevôľa voči Ministerstvu financií vyústila až do úplného rozpadu dovtedy hrdého ministerstva. Potvrdilo sa pritom, že japonská verejnosť princíp nezávislosti BoJ nepovažovala za princíp hodný osobitnej ochrany. V prípade BoJ zostáva v platnosti skutočnosť, že prevládajúce vnímanie štátu ako pragmatického aktéra, ktorý nie je viazaný princípmi, pri uplatňovaní nástrojov BoJ v jej pozícii akejsi agentúry štátu veľmi sťažuje vývoj smerom k stabilnému hospodársko-politickému poriadku. Možno teda zhrnúť, že Zákomom z roku 1997, platným dodnes, sa dospelo minimálne k formálnemu posilneniu všeobecne očakávaného princípu nezávislosti centrálnej banky Japonska.¹⁵

4. CENTRÁLNA BANKA SPOJENÝCH ŠTÁTOV AMERICKÝCH

Vznik Federálneho rezervného systému (anglicky Federal Reserve System, ďalej len „Fed“), ktorý plní poslanie centrálnej banky USA, sa datuje ku dňu 23. december 1913. Udialo sa tak na základe tzv. Federálneho rezervného zákona (anglicky Federal Reserve Act, ďalej len „Zákon“), ktorý prijal

¹⁴ Bližšie pozri dokument Kuwayama, P. H.: Comments on Japanese Economic Policy, Columbia: Columbia University Center on Japanese Economy and Business and J. P. Morgan, Occasional Paper Series No. 32, 1997, s. 2-11, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://app.cul.columbia.edu:8080/ac/bitstream/10022/AC:P:71/1/fulltext.pdf>.

¹⁵ Bližšie pozri dokument Pascha, W.: Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh? In: Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, 2002, s. 3-34, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>.

Kongres za účelom zabezpečiť pre krajinu bezpečnejší, pružnejší, stabilnejší menový a finančný systém. Fed, ktorý ako unikátna zmes prvkov verejného a súkromného sektora funguje od roku 1914, a ktorého úloha v americkom monetárnom sektore i ekonomike nepretržite rastie, pozostáva v súčasnosti zo sedemčlennej Rady guvernérov na jeho čele, sídliacej vo Washingtone, D.C., a dvanástich rezervných bánk umiestnených vo veľkých mestách po celých Spojených štátoch amerických. Jeho strategické poslanie je možné vymedziť v štyroch základných oblastiach: realizácia národnej monetárnej politiky pôsobením na domáce menové a úverové podmienky s cieľom zaistiť maximálnu zamestnanosť a stabilnú cenovú hladinu a zmierňovať dlhodobé úrokové miery; dohľad nad aktivitami¹⁶ a riadenie činnosti bankových inštitúcií s cieľom zaistiť bezpečnosť a fundovanosť národného bankového a finančného systému a chrániť úverové práva spotrebiteľov; udržiavanie stability finančného systému a absorbovanie systémových rizík, ktoré sa objavujú na finančných trhoch; poskytovanie finančných služieb depozitným inštitúciám, federálnej vláde, ako aj oficiálnym zahraničným inštitúciám, vrátane zohrávania kľúčovej úlohy v procese správy národného platobného systému.¹⁷ Kongres zriadil Fed na federálnom princípe s cieľom vytvoriť americkú podobu centrálnej banky, ktorá by vykonávala ústavný mandát vydávať obehivo a regulovať jeho hodnotu. Fed takto predstavuje decentralizovanú centrálnu banku tvorenú dvanástimi centrálnymi bankami a ich pobočkami umiestnenými v dvanástich obvodoch rozložených po celej krajine, riadenú Radou guvernérov ako centrálnym, federálnym vládnym orgánom sídliacim vo Washingtone, D.C., pričom stelesňuje unikátny verejno-súkromný komplex fungujúci nezávisle v rámci vlády, nie však nezávisle od vlády.¹⁸ Rada guvernérov zastupuje verejný sektor, teda vládnú

¹⁶ Pozn.: Systém predstavuje jednu z trojice federálnych organizácií, ktoré sú zodpovedné za dohľad nad finančným trhom. Bližšie pozri dokument Understanding the Fed - Beyond Monetary Policy. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://dallasfed.org/fed/beyond.cfm>.

¹⁷ Bližšie pozri dokument The Board of Governors of the Federal Reserve System, dokument Board of Directors, dokument Mission a dokument The Federal Reserve Structure Tour. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pubs/frseries/frseries.htm>, <http://www.federalreserve.gov/pubs/frseries/frseries4.htm>, <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/mission.htm> a http://www.federalreserveeducation.org/fed101_html/structure/tour/tour.htm#FRbanks.

¹⁸ Pozn.: Systém sa vníma v podobe nezávislej centrálnej banky, pretože jeho rozhodnutia nepodliehajú procesu ratifikácie zo strany amerického prezidenta alebo akýchkoľvek iných výkonných zložiek vlády. Na druhej strane, Systém pri plnení svojho poslania podlieha dohľadu Kongresu, preto sa javí byť výraz „nezávislý v rámci vlády“ presnejší. Bližšie pozri oficiálnu publikáciu Fed The Federal Reserve System: Purposes & Functions, 9th ed. Washington, D.C.: Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, s. 2-3, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pf/pf.htm>. Slovenský autor a odborník na menovú politiku Ján Lukáčik v uvedenej súvislosti uvádza, že „príkladom takmer úplne samostatnej centrálnej banky je Federálny rezervný systém Spojených štátov amerických (1913)“. Bližšie pozri publikáciu Vincúr, P. et al: Teória a prax hospodárskej politiky, 4. vyd. Bratislava: SPRINT vbra, 2007, s. 165, ISBN 978-80-89085-80-4.

zložku Fed; federálne rezervné banky a miestni občania zastúpení v Radách riaditeľov týchto bánk zastupujú zase súkromný sektor. Fed je tiež vo svojej celosti transparentný a rezistentný voči prípadnému úsiliu o centralizovanú vládnu kontrolu bankovej sféry či monetárnej politiky. Zároveň je nezávislý i po fiškálnej stránke, keďže nedostáva žiadne vládne dotácie. Svoje aktivity financuje z úrokov, ktoré mu plynú z pôžičiek bankovým subjektom alebo z investícií do vládnych cenných papierov, ako aj z príjmov získaných poskytovaním služieb finančným inštitúciám. V prípade výnosov z ponuky finančných služieb ide Fed iba o potrebu prefinancovať vlastné náklady; každý prípadný zisk sa musí previesť na účet Štátnej pokladnice. Hoci by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že Fed pripomína skôr súkromnú korporáciu, osobitne preto, že jeho akcionármi sú jeho členské banky, je potrebné mať na pamäti, že svoju právnu subjektivitu odvodzuje od Zákona prijatého Kongresom, ktorým mu bol udelený mandát slúžiť verejnosti. A tak na otázku, kto ho vlastne vlastní, ponúka Fed na svojich oficiálnych stránkach šalamúnsku odpoveď: občania USA.¹⁹

Prvé pokusy zaviesť na území USA centrálnu banku siahajú do obdobia rokov 1791 až 1811. Na základe výzvy vtedajšieho ministra financií pána Alexandra Hamiltona zriadil Kongres v roku 1791 Prvú banku Spojených štátov amerických so sídlom vo Philadelphii. Stala sa najväčšou bankovou spoločnosťou v krajine a prevládali v nej rozsiahle bankové a peňažné záujmy. Mnohí agrárne zmýšľajúci Američania sa však s myšlienkou veľkej a silnej centrálnej banky nevedeli stotožniť. Keď v roku 1811 vypršal jej dvadsaťročný mandát, Kongres opätovne obnovenie zamietol. O päť rokov neskôr sa politické kruhy vrátili k myšlienke centrálnej banky a Kongres tesným výsledkom hlasovania odsúhlasil zriadenie Druhej banky Spojených štátov amerických. Keď sa však veľký odporca myšlienky centrálnej banky pán Andrew Jackson stal v roku 1828 americkým prezidentom a využil následne svoje kontrolné bankové právomoci, znamenalo to definitívne odsúdenie centrálnej banky na zánik. Jej mandát sa po uplynutí v roku 1836 už viac nepodarilo obnoviť. Po období tzv. voľného bankovníctva bol počas občianskej vojny prijatý v roku 1863 Národný bankový zákon, ktorého predmetom úpravy sa stali iba národné banky. V priebehu takmer celého devätnásteho storočia, a najmä na začiatku dvadsiateho storočia trápila americký národ panika na finančných trhoch, premietajúca sa do úpadkov bánk a bankrotov podnikateľských subjektov, čo rozhodujúcim spôsobom narúšalo vývoj domácej ekonomiky. Výrazne negatívne však prispieval aj postupný prepad celého bankového systému. Jeho obzvlášť kruté prejavy, ktoré priniesol rok 1907, podnietili urýchlenie rozhodnutia Kongresu zriadiť Národný menový úrad, ktorý dostal okrem iného za úlohu vypracovať návrh

¹⁹ Bližšie pozri dokument Understanding the Fed - Introduction. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://dallasfed.org/fed/understand.cfm>. Ďalej pozri oficiálnu publikáciu Fed The Federal Reserve System: Purposes & Functions, 9th ed. Washington, D.C.: Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, s. 3-4, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pf/pf.htm>.

na vytvorenie inštitúcie, ktorá by napomáhala predchádzať a zmierňovať podobné finančné rozvraty ekonomiky. Po rozsiahlych diskusiách prijal Kongres Zákon, ktorého účelom bolo zabezpečiť zriadenie federálnych rezervných bánk, ďalej zaistiť pružnosť meny, umožniť realizáciu reeskontu obchodovateľných cenných papierov, zabezpečiť účinnejší dohľad nad bankovým trhom v USA a ďalšie skutočnosti.²⁰ Účinnosť pripraveného Zákona potvrdil svojim podpisom americký prezident Woodrow Wilson dňa 23. decembra 1913. Čoskoro po vzniku Fed už bolo zrejmé, že dôsledky účinnosti Zákona na národnú ekonomiku a finančnú politiku budú oveľa širšie, než sa dalo pôvodne očakávať. V priebehu nasledujúceho obdobia boli postupne prijímané ďalšie zákony, ktoré objasnili a doplnili pôvodný účel Zákona.²¹

Zákon z roku 1913 tvorí tridsaťjeden článkov, pričom však pôvodné znenie viacerých z nich bolo v priebehu času na základe požiadaviek aktuálnej právnej praxe doplnené. Pre ilustráciu a možnosť porovnania s členením obdobných právnych predpisov v iných krajinách uvádzame jeho súčasnú základnú štruktúru: Článok 1 Skrátený názov Zákona a vymedzenia pojmov; Článok 2 Federálne rezervné obvody; Článok 2A Ciele monetárnej politiky; Článok 2B Vystúpenia predchádzajúce správam a správy určené Kongresu; Článok 3 Pobočky; Článok 4 Federálne rezervné banky; Článok 5 Emisie cenných papierov, zvyšovanie a znižovanie objemu kapitálu; Článok 6 Platobná neschopnosť členských bánk; Článok 7 Delenie ziskov; Článok 8 Transformácia štátnych bánk na národné banky; Článok 9 Štátne banky v postavení členov; Článok 9A Zákaz účasti na lotériách; Článok 9B Rozhodnutia zúčtovacích bánk; Článok 10 Rada guvernérov Federálneho

²⁰ Pozn.: Ako uvádza Jan Iša, „pôvodný legislatívny rámec Federálneho rezervného systému sa zakladal na dvoch starých amerických princípoch: nedôvere v centralizovanú moc a rozpornom prístupe k vytváraniu nových vládnych inštitúcií na riešenie nedostatkov súkromného trhového systému“. Iša zároveň zdôrazňuje, že Systém bol zriadený najmä preto, aby zabránil bankovým panikám. Bližšie pozri Iša, J.: Globálne centrálné bankové systémy - Federálny rezervný systém a Eurosystem, Edícia Working Papers, Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2008, s. 31-32, ISSN 1337-5598. J. Lawrence Broz vo svojej štúdii *Origins Of The Federal Reserve System: International Incentives and the Domestic Free-Rider Problem* naproti tomu podčiarkuje, že vytvorením Systému išlo najmä o zriadenie verejného statku, ktorý mal zaistiť stabilitu národného finančného systému, a ktorý na pozadí pôvodného zámeru o dosiahnutie spoločenského dobra prepojil v sebe prostredníctvom konkrétnych stimulov „verejný statok“ so „súkromným statkom“. Autor štúdie pritom zavádza pojem „združený statok“. Bližšie pozri Broz, J. L.: *Origins Of The Federal Reserve System: International Incentives and the Domestic Free-Rider Problem*, Cambridge: Harvard University, Weatherhead Center for International Affairs, 1998, 61 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-01-15]. Dostupné z WWW: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.24.8441>.

²¹ Bližšie pozri dokument *History of the Federal Reserve*. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: http://www.federalreserveeducation.org/FED101_HTML/History/index.cfm. Ďalej pozri oficiálnu publikáciu *Fed The Federal Reserve System: Purposes & Functions*, 9th ed. Washington, D.C.: Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, s. 1-2, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pf/pf.htm>.

rezervného systému; Článok 10A Mimoriadne pôžičky skupinám členských bánk; Článok 10B Pôžičky jednotlivým členským bankám; Článok 11 Právomoci Rady guvernérov Federálneho rezervného systému; Článok 11A Oceňovanie finančných služieb; Článok 11B Nezávislé výročné audity federálnych rezervných bánk a Rady; Článok 12 Federálny poradný výbor; Článok 12A Federálny výbor pre voľný trh; Článok 13 Právomoci federálnych rezervných bánk; Článok 13A Eskont poľnohospodárskych cenných papierov; Článok 14 Operácie na voľnom trhu; Článok 15 Vládne vklady; Článok 16 Emisie zmeniek; Článok 17 Depozit národných bánk ohľadom dlhopisov; Článok 18 Refinancovanie dlhopisov; Článok 19 Bankové rezervy; Článok 20 Fond národných bánk na odkúpenie zmeniek ako rezerva; Článok 21 Hodnotenie bánk; Článok 22 Trestné činy spáchané revízormi bánk, členskými bankami, ich zástupcami a riaditeľmi; Článok 23 Medzibankové záväzky; Článok 23A Vzťahy s pobočkami; Článok 23B Obmedzenia/zákazy transakcií s pobočkami; Článok 24 Hypotekárne pôžičky; Článok 24A Investície do bankových nehnuteľností alebo cenných papierov alebo do nehnuteľností holdingových združení; Článok 25 Zahraničné pobočky; Článok 25A Bankové korporácie oprávnené vykonávať zahraničné bankové operácie; Článok 25B Súdna právomoc v prípade žaloby; Článok 25C Potenciálna zodpovednosť za zahraničné účty; Článok 26 (Zrušený); Článok 27 Daň z národných bankových zmeniek; Článok 28 Znižovanie objemu kapitálu národných bánk; Článok 29 Peňažný trest v občianskoprávnom konaní; Článok 30 Výhrada/výnimka; Článok 31 Výhrada práva na dodatky k Zákonu.²²

„Nezávislý v rámci vlády“ je charakteristický prívlastok Fed v postavení centrálnej banky USA, nakoľko jeho rozhodnutia nepodliehajú procesu ratifikácie ani zo strany amerického prezidenta, ani zo strany akýchkoľvek iných výkonných zložiek vlády, a súčasne prívlastok, ktorého neutralitu v poslednom období čoraz viac „nahľadáva“ úsilie najvyšších federálnych orgánov prinútiť Fed nájsť čo najrýchlejšie účinné východisko z chápadiel následkov finančnej a hospodárskej krízy. Jej rozmach v nedávnych rokoch viedol okrem iného aj k zdôrazneniu úlohy, ktorú Fed v súčasnej ekonomike USA zohráva, čím sa v značnej miere prispievalo k tendenciám premeny postavenia Fed z národnej centrálnej banky na formu akéhosi univerzálneho garanta amerického finančného systému. Súčasne sa na strane kľúčových predstaviteľov Fed začala prelamovať bariéra mlčania týkajúca sa otázok vzájomného vzťahu a súvislostí, ako aj reakcií Fed na svetovú krízu. So získavaním čoraz širších právomocí Fed zároveň riskuje stratu spôsobilosti zodpovedne riadiť národnú menovú politiku, a tým aj svojej dôveryhodnosti i neštandardne vymedzenej nezávislosti. Kabinet prezidenta Georga Busha jr. svojho času formálne požiadal o priznanie plnej zodpovednosti Fed za oblasť finančnej stability krajiny. Ak by sa tak udialo, bolo by podľa

²² Bližšie pozri Federálny rezervný zákon The Federal Reserve Act of 1913 (P.L. 63-43, 38 STAT. 251, 12 USC 221) v platnom znení. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/fract.htm>.

vrcholných predstaviteľov Fed potrebné priznať centrálnej banke tiež nové, rozsiahlejšie právomoci. Fed dlho disponoval dvojitou zodpovednosťou: jednak za udržanie cenovej stability, a jednak za udržanie nízkej miery nezamestnanosti. Súčasne však neoficiálne zastával aj úlohu udržiavateľa stability finančného sektora štátu, ktorej legálna zmena by podľa vyjadrení predstaviteľov Kongresu mohla vyústiť až do trojitého mandátu. Následky, ktoré by takýto mandát spôsobil, sa dajú ťažko predvídať. Je však zrejmé, že by sa tým nielenže mohla podlomiť dôveryhodnosť Fed ako „strážcu“ základných cieľov stabilizačnej politiky USA, ale súčasne by to mohlo prispieť k zlyhávaniu Fed pri prijímaní a uskutočňovaní opatrení prevencie možnej budúcej finančnej a hospodárskej krízy. Nemožno pritom opomínať skutočnosť, že prvoradým dôvodom vzniku Fed ako nezávislej centrálnej banky bolo riešiť paniku v bankovom sektore, a úloha regulovať ponuku obeživa sa pridružila až neskôr. Viaceré neštandardné kroky, ktoré boli prijaté ako reakcia na nedávnu krízu, ešte nevyhnutne neznamenajú, že rozšírené právomoci Fed zostanú rozšírené natrvalo.²³ Ďalšie rozširovanie úloh Fed môže ohroziť jeho politickú nezávislosť ako centrálnej banky. Keďže Fed pri napĺňaní vlastného poslania podlieha dohľadu Kongresu, odborníci vnímajú jeho nezávislosť často práve ako nezávislosť ležiacej v rukách Kongresu. Na druhej strane sa žiada zdôrazniť, že úloha Fed ako regulátora bankových a iných finančných inštitúcií presahuje pri realizácii hranice právomocí alebo možností konvenčného orgánu vlády. Rozšírenie poslania Fed by si vyžadovalo zvýšenie miery dohľadu Kongresu.²⁴ Vývoj v poslednom období však čiastočne naznačil úsilie Kongresu spolitizovať Fed a kompromitovať jeho nezávislosť ako spôsob, ktorým by ho bolo možné pritlačiť nájsť čo najrýchlejšie vlastné východisko z následkov krízy. V posledných mesiacoch bolo predložených pred Kongres niekoľko návrhov z oboch strán, ktoré odporúčali podradiť systém pod právomoci Kongresu. Pokiaľ Kongres zasiahne do súčasnej podoby nezávislosti Fed a z centrálnej banky USA sa stane spolitizovaný orgán menovej politiky, najsilnejšia ekonomika na svete sa vydá na cestu vedúcu do hospodárskej priepasti.²⁵ Dá sa len veriť, že kabinet prezidenta Obamu bude dôslednejšie podporovať svoje úsilie, v ktorom kľúčom k úspechu hospodárskej politiky krajiny sa stáva najmä faktická záruka nezávislosti národnej centrálnej banky vo všetkých určujúcich smeroch, a taktiež efektívna spolupráca jej riadiacich orgánov s vnútroštátnymi i medzinárodnými subjektmi, majúcimi do činenia s monetárnou politikou ako strategickou súčasťou komplexu

²³ Bližšie pozri dokument Fed's Crisis Role Spurs Questions of Overreach, s. 1. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/16/AR2008071602655.html>.

²⁴ Bližšie pozri dokument Fed's Crisis Role Spurs Questions of Overreach, s. 2. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/16/AR2008071602655_2.html?sid=ST2008071602686.

²⁵ Bližšie pozri dokument Congress Is Politicizing the Fed. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703808904575025042648895592.html>.

stabilizačnej politiky. A to predovšetkým s ohľadom na kľúčové postavenie ekonomiky USA v súčasnom svetovom hospodárstve.

5. ČÍNSKA CENTRÁLNA BANKA

Čínska ľudová banka (anglicky People's Bank of China, ďalej len „Banka“), vznikla dňa 1. decembra 1948 zlúčením Banky Huabei, Banky Beihai a Farmárskej banky Xibei.²⁶ Počas jedného roka od jej zriadenia vládnuca Komunistická strana Číny podriadila pod právomoc Banky všetky vtedajšie v krajine jestvujúce národné banky a prisúdila Banke dvojaké poslanie: stala sa zodpovednou za národné komerčné bankovníctvo, ako aj za národné centrálné bankovníctvo. Dvojakú úlohu v podobe jedinej banky, a aj jedinej finančnej inštitúcie krajiny plnila Banka s čoraz väčšími ťažkosťami, a tak sa na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov rozhodla vládnuca strana v rámci ekonomickej reformy odčleniť funkcie a výkon komerčného bankovníctva a preniesť ich postupne, v priebehu nasledujúcej dekády, na štyri nezávislé banky vo vlastníctve štátu.²⁷

História Banky sa radí k najunikátnejším vo svetových dejinách formovania subjektov centrálného bankovníctva. Banka ako taká bola zriadená krátko pred vznikom Čínskej ľudovej republiky.²⁸ Po víťazstve komunizmu boli

²⁶ Bližšie pozri dokument History. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/history.asp>.

²⁷ Pozn.: Proces ukončenia tzv. monobankového systému začal v roku 1979 zriadením troch zo štvorice prvých nezávislých špecializovaných bánk - Čínskej poľnohospodárskej banky, Čínskej banky a Stavebnej banky, ku ktorým pridala Štátna rada svojim rozhodnutím z roku 1984 Priemyselnú a komerčnú banku. Na platforme štátom vlastnených špecializovaných bánk sa tak fakticky začali vytvárať podmienky a priestor pre budúce kreovanie skutočných komerčných bánk. Bližšie pozri Fan, X.; Jacobs, J.; Lensink, R: Chicken or Egg: Financial Development and Economic Growth in China, 1992-2004, Edícia CCSO Working Papers, Groningen: University of Groningen, 2005, s. 9, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.eco.rug.nl/ccso>. Ďalej pozri dokument The People's Bank of China, dokument People's Bank of China a dokument The People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.gocurrency.com/articles/china-bank.htm>, <http://www.mapsofworld.com/china/bank-of-china/people-bank-of-china.html> a <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.

²⁸ Pozn.: Fakticky najstaršou bankou na území Číny, ktorú vlastnila a riadila vláda, sa stala banka Hupu, ktorá vznikla v roku 1904, v období dynastie Qing, na podnet Ríšskeho ministerstva príjmov. Emisnú funkciu po nej prevzala Vládna banka Ta Ching, ktorá vznikla v roku 1908 na základoch banky Hupu. Vládna banka Ta Ching bola v období od svojho vzniku až do roku 1912, kedy bola premenovaná na Čínsku banku, jedinou bankou na území Číny, ktorá mala oprávnenie emitovať bankovky štátu. Čínska banka pokračovala v emisnej funkcii v prospech čínskej vlády až do roku 1942, spoločne s „veľkou štvorkou“, štvoricou najväčších vtedajších čínskych bánk, do ktorej prináležali aj Ústredná čínska banka, Čínska farmárska banka a Banka spojov. Hoci Čínska banka pôsobila spočiatku ako centrálna banka pre kontinentálnu Čínu, v roku 1928 nahradila jej úlohu Ústredná čínska banka. Bližšie pozri dokument A Brief History of the Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.china-briefing.com/news/2008/04/17/a-brief-history-of-the-bank-of-china.html>.

všetky banky na území Číny znárodnené a spoločne začlenené do subjektu Banky. V rokoch 1949 až 1978 bola fakticky jedinou bankou na území Čínskej ľudovej republiky.²⁹ Až pokým sa vo finančnom sektore nezačali uskutočňovať prvé reformy, čínsky bankový sektor sa nachádzal pod úplnou kontrolou zo strany národnej vlády a trh s cennými papiermi v krajine vôbec neexistoval. Až s príchodom prvých ekonomických reforiem v roku 1978 začala čínska finančná politika meniť svoju stratégiu od represívnej politiky smerom k politike otvárania a zmedzinárodňovania národného finančného trhu,³⁰ s postupne upadajúcou úlohou modelu finančného plánovania.³¹ Ako sme naznačili, poslanie výhradne centrálnej banky krajiny neplnila Banka hneď od samého začiatku svojej existencie, naopak, stalo sa tak o niekoľko desiatok rokov neskôr, presne v septembri 1983, keď jej Štátna rada svojím rozhodnutím vymedzila úlohu centrálnej banky.³² Jej výhradné postavenie ako subjektu centrálnej banky právne³³ spečatil až Zákon Čínskej ľudovej republiky o Čínskej ľudovej banke (ďalej len „Zákon“), ktorý prijalo Tretie plénum Ôsmeho národného ľudového kongresu dňa 18. marca 1995.³⁴

²⁹ Pozn.: V období do začiatku uskutočňovania prvých reforiem sa mnohé z funkcií, ktoré Banka vykonávala, prekrývali s funkciami v právomoci čínskeho Ministerstva financií. Bližšie pozri dokument China - The Banking System. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: http://www.photius.com/countries/china/economy/china_economy_the_banking_system.html. Ďalej pozri dokument The People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.

³⁰ Bližšie pozri Fan, X.; Jacobs, J.; Lensink, R: Chicken or Egg: Financial Development and Economic Growth in China, 1992-2004, Edícia CCSO Working Papers, Groningen: University of Groningen, 2005, s. 8, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.eco.rug.nl/ccso>.

³¹ Bližšie pozri Tinggui, C.: The People's Bank of China and its Monetary Policy, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 1, ISSN 1436-3151.

³² Pozn.: Hoci bola Banka v roku 1984 formálne poverená výkonom funkcií centrálnej banky, jej možnosť fakticky kontrolovať množstvo peňazí v ekonomike krajiny bola veľmi obmedzená. Až Zákon z roku 1995 vymedzil právny rámec pre výkon funkcií centrálnej banky vo vzťahu k monetárnej politike krajiny, ako aj vo vzťahu k riadeniu a dohľadu nad národným finančným trhom, samozrejme, pod vedením Štátnej rady, avšak už bez možnosti zásahov zo strany iných vládnych inštitúcií či ministerstiev. Zákon tiež ukončil financovanie fiškálneho deficitu zo strany Banky. Bližšie pozri Fan, X.; Jacobs, J.; Lensink, R: Chicken or Egg: Financial Development and Economic Growth in China, 1992-2004, Edícia CCSO Working Papers, Groningen: University of Groningen, 2005, s. 10, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.eco.rug.nl/ccso>.

³³ Pozn.: V uvedených súvislostiach nemožno nespomenúť skutočnosť, že dňa 21. novembra 1950 vydala vtedajšia Politická štátna rada vôbec prvú rozsiahlu normatívnu správno-právnu úpravu vzťahujúcu sa na Čínsku ľudovú banku, tzv. Provizórnu vyhlášku o štruktúre Čínskej ľudovej banky. Bližšie pozri Huang, H.: Das Rechtssystem des Banküberweisungsverkehrs in der VR China, Edícia Schriften zum Europäischen und internationalen Privat-, Bank- und Wirtschaftsrecht, Band 3, Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags-GmbH, 2005, s. 10, ISBN 3-89949-264-1.

³⁴ Bližšie pozri Zákon Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China (Adopted at the Third

Zákon Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke bol 18. marca 1995 nielen vyhlásený, ale v rovnaký deň nadobudol aj účinnosť. Zákon pozostáva v súčasnom znení z ôsmich kapitol a päťdesiatjeden článkov. Jeho jednotlivé kapitoly právne vymedzujú tieto okruhy: Kapitola 1 Všeobecné ustanovenia (články 1 až 8); Kapitola 2 Inštitucionálna štruktúra (články 9 až 14); Kapitola 3 Renminbi³⁵ (články 15 až 21); Kapitola 4 Podnikateľské aktivity (články 22 až 29); Kapitola 5 Dohľad nad finančnými inštitúciami (články 30 až 36); Kapitola 6 Finančné zúčtovanie (články 37 až 40); Kapitola 7 Právna zodpovednosť (články 41 až 50); Kapitola 8 Doplnkové ustanovenia (článok 51).³⁶

Hlavným účelom Zákona bolo pripraviť pôdu pre kompletnú transformáciu Banky na plnenie funkcií modernej centrálnej banky. V súlade s článkom 1 Zákona išlo zákonodarcovi o jednoznačné vymedzenie postavenia a funkcií Čínskej ľudovej banky, čo malo následne prispievať k správnej formulácii a implementácii štátnej menovej politiky, k vytváraniu a zdokonaľovaniu makroekonomickej kontroly uskutočňovanej pod dozorom centrálnej banky, k posilňovaniu dohľadu nad finančným sektorom i jeho kontroly. Postavenie Čínskej ľudovej banky ako domácej centrálnej banky právne zakotvil článok 2 Zákona, ktorý jej zároveň prisúdil podriadenosť Štátnej rade pri výkone kľúčových rozhodovacích právomocí, najmä pri formulácii a implementácii monetárnej politiky, ako aj pri výkone dohľadu a kontroly nad finančným sektorom. S postupným zlepšením systému socialistickej trhovej ekonomiky začala Banka zohrávať v procesoch riadenia národného hospodárstva čoraz väčšiu úlohu. Novela Zákona, prijatá počas Šiestej schôdze Stáleho výboru Desiateho národného ľudového kongresu dňa 27. decembra 2003, výrazne posilnila úlohu Banky v procesoch formulácie a implementácie monetárnej politiky, ako aj zabezpečovania celkovej finančnej stability alebo realizácie

Session of the Standing Committee of the Eighth National People's Congress and Promulgated by Decree No.46 of President of the People's Republic of China on March 18, 1995 and Effective March 18th, 1995, Amended December 27th, 2003) v platnom znení. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.grandall-law.com/china-laws-regulations/laws-regulations-banking-finance/law-of-the-peoples-republic-of-china-on-the-peoples-bank-of-china.htm>, <http://www.jus.uio.no/lm/china.people.bank.1995/doc.html#3>.

³⁵ Pozn.: Výraz Renminbi označuje čínsku národnú menu, presnejšie „ľudovú menu“ (v medzinárodnej skratke RMB), známu taktiež ako čínsky jüan (v medzinárodnej skratke CNY; CNY predstavuje súčasne latinskú skratku čínskej meny Renminbi).

³⁶ Bližšie pozri Zákon Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China (Adopted at the Third Session of the Standing Committee of the Eighth National People's Congress and Promulgated by Decree No.46 of President of the People's Republic of China on March 18, 1995 and Effective March 18th, 1995, Amended December 27th, 2003) v platnom znení. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.grandall-law.com/china-laws-regulations/laws-regulations-banking-finance/law-of-the-peoples-republic-of-china-on-the-peoples-bank-of-china.htm>, <http://www.jus.uio.no/lm/china.people.bank.1995/doc.html#3>.

finančných služieb.³⁷ Za účelom čo najefektívnejšieho plnenia poslania centrálnej banky boli v rámci rozsiahlej reštrukturalizácie v októbri 1998 zrušené všetky jej provinčné a miestne pobočky (išlo o 31 pobočiek), ktoré nahradilo deväť novozriadených trans-provinčných regionálnych pobočiek, dve prevádzkové kancelárie, 303 nižších municipálnych pobočiek a 1 809 nižších pobočiek na úrovni okresov, ktoré na základe zodpovedajúceho splnomocnenia zabezpečujú aktivity smerujúce k zabezpečeniu finančnej stability a vykonávajú podnikateľskú činnosť v medziach svojej právomoci. Rozhodnutie reštrukturalizovať systém malo taktiež napomôcť sprehľadniť právomoci vzťahujúce sa na výkon finančného dohľadu, a zároveň jasne vymedziť oprávnenia hlavného ústredia Banky, jej pobočiek aj ostatných súčastí.³⁸ Ďalšie subjekty priamo podliehajúce Banke predstavujú osobitnú skupinku zastupiteľských pobočiek a kancelárií, medzi ktorými sa nachádza niekoľko podnikateľských subjektov, verejných inštitúcií a zastupiteľských kancelárií v zámorí.³⁹ Hoci súčasná štruktúra Banky pripomína do značnej miery štruktúru amerického Fed,⁴⁰ medzi obidvoma nositeľmi centrálneho bankovníctva jestvujú predsa len viaceré významné rozdiely. Najdôležitejší z nich spočíva práve v otázke nezávislosti postavenia obidvoch subjektov. V prípade Číny musia byť všetky rozhodnutia prijímané Bankou najskôr schválené Štátnou radou, čo náramne okliešťuje spôsobilosť Banky naplňať vytýčené monetárne ciele.⁴¹

Od zavedenia reformy očakávala zainteresovaná verejnosť najmä posilnenie funkcie finančného dohľadu u pobočiek a orgánov zabezpečujúcich výkon menovo-politických právomocí Banky, nárast nezávislosti a spravodlivosti pri zabezpečovaní funkcií finančného dohľadu zo strany Banky, a taktiež zlepšenie riadenia na úrovni manažmentu Banky. Odkedy sa v decembri 1993 celý proces finančnej reformy rozbehol, dosiahlo hlavné ústredie

³⁷ Bližšie pozri dokument *History* a dokument *The People's Bank of China*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/history.asp> a <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.

³⁸ Bližšie pozri Tinggui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 2, ISSN 1436-3151. Ďalej pozri dokument *Enterprises and Institutions directly under the PBC*, dokument *People's Bank of China* a dokument *The People's Bank of China*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/structure/under.asp>, <http://www.mapsofworld.com/china/bank-of-china/people-bank-of-china.html> a <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.

³⁹ Bližšie pozri dokument *Overseas Representative Offices*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/structure/oversea.asp>.

⁴⁰ Pozn.: Dnešná podoba štruktúry Banky viac-menej prevzala prvky modelu Federálneho rezervného systému. Udialo sa tak v súlade s ustanoveniami Zákona z roku 1995. Bližšie pozri dokument *The People's Bank of China*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.

⁴¹ Bližšie pozri dokument *The People's Bank of China*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.gocurrency.com/articles/china-bank.htm>.

Banky plánovanú centralizáciu právomocí spojených s výkonom monetárnej politiky. Naopak, pobočky Banky a im podriadené subjekty prišli o svoje oprávnenia poskytovať pôžičky a prerozdeľovať finančné rezervy. Ich hlavná zodpovednosť sa presunula na plnenie funkcií finančného dohľadu. Z dôvodu ich zámerného rozmiestnenia najmä v centrálnych regionálnych sídlach a s tým spojeného silného vplyvu miestnych vlád nedokázali však častokrát fakticky vykonávať svoje právomoci efektívne. Nový dozorný systém Banky mal okrem iného prispieť k obmedzeniu možností miestnych vlád a ich úradov zasahovať do výkonu právomocí Banky, keďže na miestne podriadené pobočky bol prenesený iba výkon každodenného finančného dohľadu, zatiaľ čo riadenie rizika a kontrolu právnických osôb prevzali do svojej agendy regionálne pobočky, a v niektorých prípadoch tiež centrálné podriadené pobočky. Napokon, zriadením deviatich regionálnych pobočiek prekračujúcich hranice územných provincií sa výrazne zjednodušil celkový proces kontroly zo strany hlavného ústredia Banky.⁴²

Ako je z vyššie uvedeného zreteľné, Banka určuje a uskutočňuje monetárnu politiku, predchádza a znižuje finančné riziká a zaisťuje finančnú stabilitu zásadne a vždy pod vedením a dohľadom Štátnej rady.⁴³ Banka vykonáva všetky prináležiace funkcie a im zodpovedajúce aktivity nezávisle, v súlade s platným právom a výkon jej právomocí je vyňatý spod dosahu pôsobnosti miestnych vlád a vládnych úradov na jednotlivých úrovniach, verejných organizácií či jednotlivcov.⁴⁴ Na druhej strane, Banka je povinná podávať správy Štátnej rade vo veciach rozhodnutí vzťahujúcich sa na medziročnú zmenu množstva peňazí v ekonomike, úrokové miery, ako aj ďalšie dôležité otázky menovej politiky vyžadujúce si pred ich uskutočnením súhlas Štátnej rady. Zároveň je povinná podávať Stálemu výboru Národného ľudového kongresu správy o svojej činnosti vo veciach vedenia monetárnej politiky a výkonnosti finančného sektora. Napokon, vlastníkom aj investorom celého objemu základného imania Banky je Čínska ľudová republika.⁴⁵

⁴² Bližšie pozri Tinggui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 3-5, ISSN 1436-3151.

⁴³ Bližšie pozri dokument Major Responsibilities a dokument The People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/responsibilities.asp> a <http://www.gocurrency.com/articles/china-bank.htm>.

⁴⁴ Pozn.: Žiada sa pripomenúť, že právomoci Banky, ako aj výkon jej funkcií sú teritoriálne ohraničené územím tzv. čínskej „pevniny“.

⁴⁵ Bližšie pozri články 5 až 8 Zákona Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.grandall-law.com/china-laws-regulations/laws-regulations-banking-finance/law-of-the-peoples-republic-of-china-on-the-peoples-bank-of-china.htm>, <http://www.jus.uio.no/lm/china.people.bank.1995/doc.html#3>. Ďalej pozri dokument Institutional Arrangement. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/arrangement.asp>.

Hoci Zákon v ustanovení článku 7 Zákona striktné vylučuje vplyv a dosah pôsobnosti intervencií zo strany miestnych vlád na výkon právomocí Banky, v súčasných podmienkach čínskej ekonomiky sa stav, ktorý Zákon predvída, dosahuje v podstate iba veľmi ťažko. V snahe podporiť ekonomický rast vo svojom regióne sú viaceré miestne vlády ochotné podstúpiť čokoľvek, aj keď sa vo všeobecnosti očakáva, že sa takéto javy budú vďaka prijímaniu nových reforiem objavovať zriedkavejšie. Medzi najviac problematické prejavy konania miestnych vlád sa v poslednom desaťročí radili najmä tichý súhlas s pašeráctvom a predajom pašovaného tovaru či jeho skrytá podpora, a taktiež s výrobou a predajom falošných zmienek. Miestne vlády dokážu napriek všetkým ustanoveniam a opatreniam ovplyvňovať miestne pobočky Banky, z čoho vyvstávajú výrazné ťažkosti aj pri presadzovaní jednotnej menovej politiky a zabezpečovaní účinného finančného dohľadu. Každá jedna miestna pobočka Banky by mala preto vyvíjať maximálne úsilie v snahe zabrániť miestnej vláde a jej úradom v možnostiach zasahovať do výkonu jej právomocí ako pobočky Banky; mala by naplňovať svoje poslanie uvedomelo, a to cestou implementácie príkazov prichádzajúcich z hlavného ústredia Banky. Predstavitelia vrcholného manažmentu pobočiek Banky ale súčasne pripúšťajú, že v záujme zlepšenia služieb, ktoré pobočky poskytujú, musia zohľadňovať i stanoviská a návrhy miestnych výborov Komunistickej strany Číny a jej administratívy. Udržiavanie dobrej finančnej situácie sa podľa vyjadrenia vedúcich predstaviteľov pobočiek Banky nezaobíde bez podpory zo strany miestnej vlády. Cieľ úplne odstrániť problém vplyvu miestnych vlád a ich úradov na pobočky Banky však nebude zrejme nikdy dosiahnuteľný, a to prinajmenšom z dvoch rozhodujúcich dôvodov: prvým z nich je skutočnosť, že sú to práve miestne vlády, ktoré nesú bremeno zodpovednosti za vývoj miestnej ekonomiky, a tiež za stabilizáciu životných podmienok miestnej komunity; druhý dôvod spočíva v závislosti pobočiek Banky od podpory miestnych vlád pri presadzovaní právomocí Banky, bez ktorej sa fakticky nezaobíde.⁴⁶ Otázka nezávislosti Banky je v prípade Číny problematická viacnásobne. Okrem ustanovení Zákona o podriadení Štátnej rade zohráva menenej závažnú úlohu taktiež skutočnosť, že vo všetkých prípadoch, keď domáce podnikateľské subjekty patria vláde, predstavuje Banka iba nástroj vlády plniaci funkciu usmerňovania podnikateľských subjektov, či už priamo alebo nepriamo, čo je tiež dôvodom, prečo nemôže Banka vystupovať vo vzťahu k domácej vláde ako nezávislý subjekt. Okrem toho, sú to práve vlády na rôznych úrovniach, ktoré o reformách rozhodujú, a ktoré reformy aj vykonávajú. Monetárna politika Banky musí byť preto vymedzená v súlade s opatreniami, ktoré vlády v rámci uskutočňovanej reformy implementujú. To však fakticky spôsobuje stav, že Banka nedokáže byť od vlád na rôznych úrovniach nezávislá. Napriek tomu, skutočný dôvod,

⁴⁶ Bližšie pozri Tinggui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 4-5, ISSN 1436-3151. Ďalej pozri dokument *Management and Organizational Structure*. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/rehngjianjie/orgnazition.asp>.

prečo Banka právne zotrúva v stave závislosti, spočíva práve vo vzťahu medzi ňou a centrálnou vládou, čo však ale neznamená, že by mali byť vplyv alebo zásahy miestnych vlád na výkon právomocí pobočiek Banky tolerované. Naopak, zachovanie a udržiavanie čo možno najväčšej miery nezávislosti pobočiek Banky od miestnych vlád výrazne prispieje k účinnej implementácii monetárnej politiky a stabilizácii národného hospodárstva krajiny, čo zabezpečí zároveň tiež jednu z podmienok nevyhnutných pre úspešné pokračovanie čínskych finančných a ekonomických reforiem.⁴⁷

Prvé vážne diskusie o nezávislosti Banky sa začali objavovať v odborných kruhoch v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia.⁴⁸ Presvedčenie, že Banka by mala mať postavenie nezávislé od všetkých vlád, prevláda až dodnes. Rozhodujúce odborné stanoviská možno zhrnúť do troch hlavných bodov: (1.) Banka by mala byť nezávislá od vlády a Ministerstva financií, a súčasne by mala patriť k Národnému ľudovému kongresu. Miestne pobočky Banky by mali zostať nezávislé od miestnych vlád. Ministerstvo financií by nemalo mať právo násilne odčerpávať fondy Banky; (2.) Nie je nevyhnutné, aby bola Banka oddelená od vlády a zodpovedná Národnému ľudovému kongresu, vzhľadom na skutočnosť, že celá ekonomická aktivita je aj tak podriadená Štátnej rade. Nezávislosť Banky by mala spočívať práve v jej nezávislosti od Ministerstva financií a Národného plánovacieho úradu, ako aj v nezávislosti od iných hospodárskych regulačných úradov, a podobne aj v nezávislosti od miestnych vlád; (3.) Vzťah podriadenosti medzi Bankou a vládou možno ignorovať, no Stály výbor Národného ľudového kongresu by mal dozeráť na výkon právomoci emitovať bankovky, pričom vydávanie bankoviek by malo byť podriadené procesu schvaľovania Stálym výborom Národného ľudového kongresu. Niektorí odborníci dokonca obhajujú výkon právomocí Stáleho výboru Národného ľudového kongresu spojených s emisiou bankoviek. Prípady dosiahnutia záporného salda zo strany Štátnej pokladnice by pred ich riešením prostriedkami Banky mali byť preverené a riešenia schválené osobitným výborom, a prípadne aj Národným ľudovým kongresom.⁴⁹ Z pohľadu ustanovení Zákona sa fakticky v praxi uplatňuje

⁴⁷ Bližšie pozri Tingui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 6, ISSN 1436-3151.

⁴⁸ Pozn.: Proces začiatku hľadania novej identity cestou otvárania prvých seriózných diskusií o nezávislosti Banky v domácich odborných kruhoch možno časovo umiestniť do záverečnej fázy prvého obdobia dlhodobej a komplexnej čínskej hospodárskej reformy. Ako uvádza Milan Čáky, hlavnou náplňou prvého reformného obdobia v období rokov 1978 až 1989 sa mala stať „postupná premena starého ekonomického systému a začiatok vytvorenia voľného trhu a zmeny vlastníckych vzťahov“, ku ktorým patrí aj otázka znovuoživenia komerčného finančného sektora a jednoznačné právne vymedzenie postavenia Čínskej ľudovej banky ako centrálnej banky krajiny. Bližšie pozri Čáky, M.: *Čína - cesty k premenám*, Trnava: UCM v Trnave, 2008, s. 106, ISBN 978-80-969443-5-4.

⁴⁹ Bližšie pozri Tingui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 6-7, ISSN 1436-3151.

stanovisko uvedené ako druhé v poradí: teda Banka v postavení ministerstva Štátnej rady patrí ako subjekt priamo k centrálnej vláde, pričom jej prislúcha rovnaké postavenie ako Ministerstvu financií. Za základe článku 5 Zákona, s ohľadom na vymedzený stupeň nezávislosti, predstavuje Štátna rada pre Banku subjekt s najvyššou autoritou, čo zásadne ohraničuje predpokladanú nezávislosť Banky. Naopak, článok 7 Zákona jej zase prisudzuje právo na nezávislosť vo vzťahu k miestnym vládam, ako aj ich vládnym inštitúciám a administratívnym orgánom na všetkých úrovniach, a taktiež vo vzťahu k verejným organizáciám či jednotlivcom. Všetky vyššie priamo ustanovené kľúčové, ako aj ďalšie, predovšetkým v článkoch 8, 9, 11, 12, 29, 37 a 38 Zákona nepriamo vymedzené čiastkové parametre nezávislosti Banky nám umožňujú dospieť k záveru, že Zákon urobil pomerne veľký pokrok na ceste k otváraniu stále väčšieho priestoru pre formálnu aj faktickú nezávislosť Banky. Osobitne najmä tým, že priamo právne zakotvil nezávislosť Banky od vládných inštitúcií, predovšetkým od Ministerstva financií a Štátnej pokladnice, ako aj od miestnych vlád, verejných organizácií a jednotlivcov. Na druhej strane je však nevyhnutné si uvedomiť, že právne, t.j. formálne zakotvenie nezávislosti Banky ešte neznamená, že nezávislosť sa uplatňuje i fakticky. Otázkou teda zostáva, či sa predmetné ustanovenia Zákona o nezávislosti Banky v praxi skutočne dodržiavajú. V podmienkach čínskej ekonomiky je akceptovanie právne deklarovaneho princípu nezávislosti skôr otázkou aktuálneho stavu a predpokladaného vývoja hospodárskej situácie v krajine, než otázkou vlády práva. Počas celého obdobia pretrvávania vysokého stupňa centrálneho plánovania hospodárstva stelesňovala Banka hybrid spájajúci v jednom bankovom subjekte výkon funkcií centrálnej banky a špecializovanej banky, ktorý slúžil v podstate výhradne ako nástroj vlády na uskutočňovanie vytýčeného hospodárskeho programu. Nezávislosť Banky sa nepredpokladala, a to ani fakticky, ani formálne. Až s postupným prerodom centrálne plánovaného hospodárstva a presunom na platformu trhovej ekonomiky, ako aj s tým súvisiacim odčlenením funkcií komerčného bankovníctva sa začali v odborných kruhoch otvárať prvé živé diskusie o nezávislosti Banky. Pokiaľ však čínska ekonomika nedosiahne parametre reálnej trhovej ekonomiky, zostáva otázka dosiahnutia skutočne účinnej nezávislosti Banky skôr hypotetickou konštrukciou.⁵⁰

6. NEMECKÁ CENTRÁLNA BANKA

Nemecká centrálna banka sídliača vo Frankfurte nad Mohanom predstavuje ako imanentná súčasť Európskeho systému centrálnych bánk spolково pôsobiacu právnickú osobu verejného práva.⁵¹ Banka je podľa ustanovenia

⁵⁰ Bližšie pozri Tinggui, C.: *The People's Bank of China and its Monetary Policy*, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, s. 7-9, ISSN 1436-3151.

⁵¹ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - *Die Geldpolitik der Bundesbank*, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 17, ISBN 3-927951-77-3.

paragrafu 12 Zákona o spolkovej banke síce právne viazaná podporovať všeobecnú hospodársku politiku krajiny, ale iba pri úplnom zachovaní jej základného poslania. Pri plnení poslania, ktoré jej prináleží podľa Zákona o spolkovej banke, požíva podľa ustanovenia rovnakého paragrafu status nezávislosti od spolkovej vlády. Usmernenia pre prípad vzniku závažných názorových rozdielov a pnutí medzi spolkovou vládou a Spolkovou bankou Zákonom o spolkovej banke síce neobsahuje, zahŕňa však pravidlá, na základe ktorých bola trvalo ustanovená obojstranná povinnosť vzájomnej spolupráce a konzultácií. Osobitne je Spolková banka povinná radiť spolkovej vláde vo veciach významnej menovo-politickej závažnosti a na požiadanie vlády tiež podávať zodpovedajúce informácie či stanoviská. Spolková vláda disponuje právom predvolať si prezidenta Spolkovej banky za účelom poradenstva v otázkach menovo-politického charakteru. Podobne sú členovia spolkovej vlády oprávnení zúčastniť sa na zasadnutiach Rady centrálnej banky. Hoci v tomto prípade nemajú hlasovacie právo, môžu predkladať zodpovedajúce návrhy. Na ich žiadosť možno taktiež časovo odložiť predmetné uznesenie až na celkovú dobu dvoch týždňov. Inak sú právomoci spolkovej vlády voči Spolkovej banke obmedzené viac-menej iba na spoluúčasť pri obsadzovaní členov Direktória ako jedného z ústredných orgánov Spolkovej banky.⁵²

Začiatok histórie nemeckého centrálneho bankovníctva sa spája s procesom zavedenia jednotnej meny a zriadením Ríšskej banky dňa 1. januára 1876. Hlavným poslaním Ríšskej banky (ďalej len „Banka“) bolo podľa zákona riadiť oběh peňazí na celom území Ríše, uľahčovať platobné vyrovnanie a dbať o účelné využitie disponibilného kapitálu. Hoci jej základné imanie spočívalo v súkromných rukách, právomoci vlastníkov podielov boli značne oklieštené. Najvyššie vedenie bolo podriadené ríšskemu kancelárovi, a tým súčasne tiež Ríšskemu bankovému direktóriu. Ríšsky kancelár predsedal päťčlennému Bankovému kuratóriu, ktoré vykonávalo dohľad nad Bankou. Celý systém zaisťoval v praxi rozhodujúci vplyv štátu. Žiada sa zdôrazniť, že okrem Banky pôsobili na území Ríše v menovej oblasti aj ďalšie, tzv. privátne emisné banky, čo de facto znamenalo, že na území Ríše nejestvoval v uvedenom období bankový subjekt s monopolným emisným postavením. Aj napriek tomu si Banka vďaka svojmu rozhodujúcemu vplyvu udržiavala formálne postavenie centrálnej banky Ríše, hoci bankovky, ktoré emitovala, neboli až do roku 1909 právne uznaným platobným prostriedkom.⁵³ Po skončení prvej svetovej vojny nastala v krajine v súvislosti s hyperinfláciou presahujúcou v roku 1923 hodnotu viac ako jednu miliardu percent veľká reforma bankovníctva, ktorá v roku 1924 vyústila až do prijatia Bankového zákona, ktorý na základe ustanovení platného Zákona o autonómii z roku

⁵² Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 18, ISBN 3-927951-77-3.

⁵³ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 10, ISBN 3-927951-77-3.

1922 výslovne zakotvil princíp nezávislosti Banky od ríšskej vlády. Vedenie Banky, ako aj zodpovednosť za menovú politiku sa preniesli v plne miere na Ríšske bankové direktorium. Ukončený bol aj ríšsky dohľad nad Bankou praktizovaný v rokoch 1922 až 1924. Zároveň bola striktno obmedzená aj možnosť poskytovania úverov zo strany Banky vo vzťahu k Ríši. Okrem Ríšskeho bankového direktória vykonávali funkciu ďalších orgánov Banky aj Zastupiteľstvo vlastníkov podielov a Generálna rada, ktorá plnila úlohu dohľadu nad plnením záväzkov súvisiacich s vojnovými reparáciami Ríše voči vtedajším víťazným mocnostiam. Žiada sa pripomenúť, že až do roku 1930 tvorili až polovicu jej členov zahraničné osoby.⁵⁴ Po prevzatí moci národnými socialistami bola následne v roku 1933 novelou Bankového zákona Banková rada zrušená. Jej právomoc menovať prezidenta a členov Bankového direktória prešla priamo na ríšskeho prezidenta. Súčasne bolo po prvý raz Banke priznané právo uplatniť politiku operácií na voľnom trhu, ktoré však využívala iba v nepatrnej miere. Politika rastúcich výdavkov súvisiacich s novým zbrojením sa čoraz väčšmi podpisovala aj pod mieru jej nezávislosti. V roku 1937 bolo Ríšske bankové direktorium bezprostredne podriadené „vodcovi a ríšskemu kancelárovi“, až napokon Ríšsky bankový zákon z roku 1939 definitívne právne aj hospodársky zakotvil poštátnenie Banky a poskytovanie úverov Ríši prešlo pod úplnú rozhodovaciu právomoc ríšskeho kancelára.⁵⁵ Po úplnom rozvrate nemeckej meny bolo po skončení druhej svetovej vojny nevyhnutné uskutočniť v krajine komplexnú menovú reformu. Prakticky úplne znehodnotenú ríšsku marku nahradila dňa 18. júna 1948 na území západných okupačných zón a západného Berlína nemecká marka. Zmena meny sa uskutočňovala na základe legislatívy ustanovenej vojenskou vládou. Počas príprav na zavedenie novej meny zriadili spojenci v západnom Nemecku nový, dvojstupňový centrálny bankový systém, ktorý vo svojom výrazne federatívnom modeli štruktúry vychádzal práve zo vzoru Federálneho rezervného systému USA. Nový systém pozostával z právne samostatných krajinských centrálnych bánk umiestnených v jednotlivých spolkových krajinách na území západných okupačných zón, na čele ktorých stála Banka nemeckých krajín, zriadená dňa 1. marca 1948 vo Frankfurte nad Mohanom. Jednotlivé krajinské centrálné banky vykonávali pôsobnosť centrálnych bánk na svojich vymedzených územiach. Banka nemeckých krajín, ktorej základné imanie bolo deponované u jednotlivých krajinských centrálnych bánk, niesla zodpovednosť za emisiu bankoviek, koordináciu zodpovedajúcich politik a za vymedzené centrálné úlohy, medzi inými aj za

⁵⁴ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 11, ISBN 3-927951-77-3.

⁵⁵ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 11, ISBN 3-927951-77-3.

centrálne hospodárenie s devízami. Najvyšším orgánom dvojstupňového centrálného bankového systému sa stala Centrálna banková rada.⁵⁶

Po bolestných predchádzajúcich skúsenostiach s prílišnou podriadenosťou centrálny banky vláde sa v období po skončení druhej svetovej vojny začalo na území Nemecka uprednostňovať presadzovanie princípu nezávislosti centrálny banky. Banka nemeckých krajín bola hneď od svojho založenia úplne nezávislá od domácich politických miest, a dokonca aj od spolkovej vlády, ktorá sa začala formovať od septembra 1949. V roku 1951 nadobudla svoju nezávislosť voči spojencom.⁵⁷ Na základe článku 88 Nemeckej ústavy bola krajina povinná zriadiť Spolkovú banku ako menovú a cedul'ovú banku, čím sa mala ustanovením nemeckého práva v tejto oblasti nahradiť pôsobnosť dovtedy účinnej okupačnej legislatívy. Uvedenú povinnosť si zákonodarca splnil v roku 1957, keď prijatím Zákona o Nemeckej spolkovej banke BBankG zo dňa 26. júla 1957 bol odstránený dvojstupňový model centrálny bankového systému a súčasne bola zriadená jednotná Nemecká spolková banka. Jednotlivé krajinské centrálny banky boli zlúčené s Bankou nemeckých krajín a ich pôsobnosť bola presunutá pod Spolkovú banku, čím stratili právnu samostatnosť a stali sa tak súčasťou Spolkovej banky ako jej ústredia hlavnej správy. Ponechali si pritom svoje pomenovanie "Krajinská centrálna banka". Od nástupu účinnosti Štvrtého zákona, ktorým sa mení Zákon o spolkovej banke, teda odo dňa 1. novembra 1992, však už nie je ich oblasť právnej pôsobnosti bezprostredne totožná s územím zodpovedajúcej spolkovej krajiny.⁵⁸

⁵⁶ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 12-13, ISBN 3-927951-77-3.

⁵⁷ Pozn.: V súvislosti s reakciou na zriadenie Banky nemeckých krajín s pôsobnosťou pre západné okupačné zóny založila dňa 21. mája 1948 sovietska okupačná mocnosť vo svojej zóne tzv. Nemeckú emisnú a žiro banku, premenovanú dňa 20. júla 1948 v súvislosti s miestnou menovou reformou na Nemeckú cedul'ovú banku a v roku 1968 na Štátnu banku Nemeckej demokratickej republiky, ktorej poslaním bolo najmä slúžiť Strane a vláde na presadzovanie menovej a úverovej politiky v rámci socialistického systému plánovitého hospodárstva. Zároveň sa v sovietskej okupačnej zóne zaviedla dňa 24. júna 1948 nová menová jednotka, ktorá bola v nasledujúcom mesiaci pomenovaná ako „Nemecká marka Nemeckej cedul'ovej banky“ a v roku 1968 bola premenovaná na „Marku NDR“. Dňa 1. júla 1990 vstúpila do účinnosti medzištátna Zmluva o vytvorení menovej, hospodárskej a sociálnej únie medzi Spolkovou republikou Nemecko a Nemeckou demokratickou republikou, na základe ktorej sa nemecká marka stala jediným zákonným platobným prostriedkom v oboch nemeckých štátoch. Zároveň prešli na Nemeckú spolkovú banku aj právomoci vo vzťahu k peňažnej a menovej politike na rozšírenom území pôsobnosti nemeckej marky. Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 13-15, ISBN 3-927951-77-3.

⁵⁸ Bližšie pozri oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, s. 13-15, ISBN 3-927951-77-3.

Zákon o Nemeckej spolkovkej banke Gesetz über die Deutsche Bundesbank zo dňa 26. júla 1957 pozostáva v súčasnom platnom znení z ôsmich dielov a štyridsiatich siedmich paragrafov, z ktorých však boli viaceré medzičasom derogované. Jednotlivé diely právne vymedzujú nasledujúce okruhy: Prvý diel Právna forma a úloha (§§ 1 až 4); Druhý diel Organizácia (§§ 5 až 11); Tretí diel Spolková vláda a Spolková banka (§§ 12 a 13); Štvrtý diel Menovo-politické právomoci (§§ 14 až 18); Piaty diel Obchodné záležitosti (§§ 19 až 25); Šiesty diel Ročná uzávierka, kalkulácia nákladov, rozdelenie zisku (§§ 26 až 28); Siedmy diel Všeobecné ustanovenia (§§ 29 až 34); Ôsmy diel Trestné ustanovenia a predpisy týkajúce sa zadržania menových falzifikátov (§§ 35 až 47).⁵⁹

Čo sa týka právneho zakotvenia princípu nezávislosti nemeckej centrálnej banky, v samotnom ustanovení článku 88 Nemeckej ústavy sa nezávislosť Spolkovej banky priamo ani nezakotvuje, a ani inak nespomína. Pomôcť si tu možno iba výkladom predmetného ustanovenia, pričom odborné kruhy sa podľa názoru Svetozara Shkoutova stavajú k otázke prítomnosti základnej ústavnoprávnej garancie prítomnosti princípu nezávislosti Spolkovej banky rovnako pozitívne, ako i negatívne, pričom vychádzajú z rôznych početných klasických prostriedkov a prístupov k výkladu práva.⁶⁰ Vo všeobecnosti sa v ekonomických teóriách považuje miera nezávislosti Nemeckej spolkovkej banky za natoľko faktickú a účinnú, že práve táto centrálna banka poslúžila tiež ako vzor pre vymedzenie a budovanie inštitútu nezávislosti aj v prípade Európskej centrálnej banky.⁶¹

⁵⁹ Bližšie pozri Zákon o Nemeckej spolkovkej banke Gesetz über die Deutsche Bundesbank in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Oktober 1992 (BGBl. I S. 1782), das zuletzt durch Artikel 12 des Gesetzes vom 5. Februar 2009 (BGBl. I S. 160) geändert worden ist v platnom znení.

⁶⁰ Bližšie pozri Shkoutov, S.: Die Rechtliche Unabhängigkeit der Deutschen Bundesbank, der Bulgarischen Nationalbank und der Europäischen Zentralbank, Dissertation, Saarbrücken: Universität des Saarlandes, 2003, s. 24-79. ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-05-18]. Dostupné z WWW: <http://scidok.sulb.uni-saarland.de/volltexte/2003/119/>. Pojem nezávislosti však explicitne neuvádza ani právo Európskych spoločenstiev, a tak možno k výkladu pojmu „nezávislosť centrálnej banky“, v našom prípade vo vzťahu k Nemeckej spolkovkej banke, pristupovať z pozície viacpočetných autorských výkladových prístupov. Bližšie pozri Siekmann, H.: Die Unabhängigkeit von EZB und Bundesbank nach geltendem Recht und dem Vertrag über eine Verfassung für Europa, Frankfurt am Main: Johann Wolfgang Goethe-Universität, Edícia Working Papers No. 35, 2005, s. 8-15, ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-05-18]. Dostupné z WWW: http://www.ilf-frankfurt.de/uploads/media/ILF_WP_035.pdf. Nemožno opomenúť skutočnosť, že na základe Zmluvy o Európskej únii a nadväzujúcich právnych aktov stratila Nemecká spolková banka dňa 1. januára 1999 podstatnú časť svojej menovo-politickej suverenity, čo sa prejavilo taktiež v úprave základnej právnej normy vzťahujúcej sa na Nemeckú centrálnu banku.

⁶¹ Bližšie pozri Vincúr, P. et al: Teória a prax hospodárskej politiky, 4. vyd. Bratislava: SPRINT vfra, 2007, s. 165, ISBN 978-80-89085-80-4.

7. ZÁVER

Porovnanie základnej právnej úpravy centrálnych bánk v krajinách, ktoré príspevok postupne predstavuje, prináša rozhodujúce závery, premietajúce sa, či už priamo alebo nepriamo, do spoločného kľúčového menovateľa, ktorým je otázka právneho postavenia porovnávaných centrálnych bánk.

Hoci subjekt nesúci postavenie centrálnej banky formálne jestvoval na našom území aj v období pred Novembrom 1989, fakticky sa funkcie centrálnej banky ako nezávislého nositeľa hospodárskej politiky Slovenskej republiky začali v plnej miere uplatňovať až s nástupom ekonomickej transformácie a reálneho uplatňovania trhových princípov v hospodárskej praxi. So vznikom Slovenskej republiky dňa 1. januára 1993 otvorilo novú kapitolu v ekonomických dejinách krajiny zriadenie Národnej banky Slovenska na základe Zákona č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska z 18. novembra 1992. Podobne bola v súvislosti so vznikom Českej republiky dňa 1. januára 1993 zriadená Česká národní banka, a to na základe Zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance. So zreteľom na skutočnosť, že Česká republika doposiaľ nevstúpila do Európskej menovej únie, zatiaľ jej základná právna úprava neobsahuje rozhodujúce ustanovenia o eurozóne. V prípade oboch centrálnych bánk možno pripomenúť, že z právneho hľadiska, formálne, je princíp nezávislosti vymedzený štandardne.

Podobnými skúsenosťami ako prednovembrové Československo, avšak s postupujúcou transformáciou národnej centrálnej banky na podobu modernej centrálnobankovej inštitúcie, najmä pod vplyvom vzoru v podobe Federálneho rezervného systému, prešla aj centrálna banka Číny, zriadená 1. decembra 1948. Poslanie výhradne centrálnej banky krajiny však plnila až od septembra 1983, keď jej Štátna rada vymedzila úlohu centrálnej banky. Jej výhradné postavenie subjektu centrálnej banky právne spečatil až Zákon Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke z 18. marca 1995. Hoci súčasná štruktúra čínskej centrálnej banky významne kopíruje štruktúru Federálneho rezervného systému, jednako je ich postavenie vzájomne absolútne neporovnateľné. V prípade Fed sa nejedná iba o jednotlivú banku, naopak, ide o systém orgánov, bankových inštitúcií, ich osobitných vzťahov a väzieb. Vznik Fed, ktorý plní úlohu národnej centrálnej banky USA, sa datuje ku dňu 23. december 1913. Udialo sa tak na základe Federálneho rezervného zákona The Federal Reserve Act of 1913 prijatého Kongresom za účelom zaistiť pre krajinu bezpečnejší, pružnejší a stabilnejší menový a finančný systém. Systém predstavuje decentralizovanú centrálnu banku tvorenú dvanástimi centrálnymi bankami a ich pobočkami umiestnenými v dvanástich obvodoch rozložených po celej krajine, riadenú centrálnym, federálnym vládny orgánom. Ide o unikátny verejno-súkromný komplex fungujúci nezávisle v rámci vlády, nie však nezávisle od vlády. Bank of Japan, centrálna banka Japonska, bola zriadená na základe Zákona o japonskej banke, ktorý bol v pôvodnom znení vyhlásený v júni 1882, teda v období reformu meiji. Zákon o japonskej banke však odvtedy prešiel viacerými novelizáciami, z ktorých dve boli

natoľko významné, že bol vyhlásený nanovo, a to vo februári 1942 a v júni 1997. Z právneho hľadiska nepredstavuje japonská centrálna banka podľa zákona č. 89/1997 o japonskej banke prijatého Dietom ani orgán vlády, ani súkromnú spoločnosť. Nemecká centrálna banka Deutsche Bundesbank sa pri svojom založení na základe zákona Gesetz über die Deutsche Bundesbank prijatého 26. júla 1957 Bundestagom stala jedným z kľúčových vzorov praktického budovania efektívnej nezávislosti centrálnych bánk, a to až do takej miery, že podľa jej vzoru bola zriadená v roku 1998 aj Európska centrálna banka. Princíp faktického dodržiavania statusu nezávislosti korení v prípade nemeckej centrálnej banky v tradícii a dejinnom vývoji, najmä s ohľadom na skutočnosť, že v platnom znení Nemeckej ústavy sa nezávislosť Spolkovej banky priamo ani nezakotvuje, a ani inak nespomína.

Literature:

- Broz, J. L.: *Origins Of The Federal Reserve System: International Incentives and the Domestic Free-Rider Problem*, Cambridge: Harvard University, Weatherhead Center for International Affairs, 1998, 61 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-01-15]. Dostupné z WWW: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.24.8441>.
- Čáky, M.: *Čína - cesty k premenám*, Trnava: UCM v Trnave, 2008, 210 s., ISBN 978-80-969443-5-4.
- Dokument A Brief History of the Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.china-briefing.com/news/2008/04/17/a-brief-history-of-the-bank-of-china.html>.
- Dokument Board of Directors. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pubs/frseries/frseri4.htm>.
- Dokument Congress Is Politicizing the Fed. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703808904575025042648895592.html>.
- Dokument Enterprises and Institutions directly under the PBC. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/structure/under.asp>.

- Dokument Fed's Crisis Role Spurs Questions of Overreach, s. 1. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/16/AR2008071602655.html>.
- Dokument Fed's Crisis Role Spurs Questions of Overreach, s. 2. [online]. [cit. 2010-02-06]. Dostupné z WWW: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/07/16/AR2008071602655_2.html?sid=ST2008071602686.
- Dokument History of the Federal Reserve. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: http://www.federalreserveeducation.org/FED101_HTML/History/index.cfm.
- Dokument History. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/history.asp>.
- Dokument China - The Banking System. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: http://www.photius.com/countries/china/economy/china_economy_the_banking_system.html.
- Dokument Institutional Arrangement. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/arrangement.asp>.
- Dokument Major Responsibilities. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/responsibilities.asp>.
- Dokument Management and Organizational Structure. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/orgnazition.asp>.
- Dokument Mission. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/mission.htm>.
- Dokument Overseas Representative Offices. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.pbc.gov.cn/english/renhangjianjie/structure/oversea.asp>.

- Dokument People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.mapsofworld.com/china/bank-of-china/people-bank-of-china.html>.
- Dokument The Board of Governors of the Federal Reserve System. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pubs/frseries/frseri.htm>.
- Dokument The Federal Reserve Structure Tour. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: http://www.federalreserveeducation.org/fed101_html/structure/tour/tour.htm#FRbanks.
- Dokument The People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.gocurrency.com/articles/china-bank.htm>.
- Dokument The People's Bank of China. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.economicexpert.com/a/People:s:Bank:of:China.html>.
- Dokument Understanding the Fed - Beyond Monetary Policy. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://dallasfed.org/fed/beyond.cfm>.
- Dokument Understanding the Fed - Introduction. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://dallasfed.org/fed/understand.cfm>.
- Dokumenty japonskej národnej banky Bank of Japan. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.boj.or.jp/en/index.htm>.
- Fan, X.; Jacobs, J.; Lensink, R: Chicken or Egg: Financial Development and Economic Growth in China, 1992-2004, Edícia CCSO Working Papers, Groningen: University of Groningen, 2005, 34 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.eco.rug.nl/ccso>.
- Federálny rezervný zákon The Federal Reserve Act of 1913 (P.L. 63-43, 38 STAT. 251, 12 USC 221) v platnom znení. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/aboutthefed/fract.htm>.
- Goerdeler, A.: Die Keynesianische Prägung der japanischen Wirtschaftspolitik, Berlin: Duncker & Humblot, 1987, 336 s., ISBN 3-428-06147-0.

- Huang, H.: Das Rechtssystem des Banküberweisungsverkehrs in der VR China, *Edícia Schriften zum Europäischen und internationalen Privat-, Bank- und Wirtschaftsrecht*, Band 3, Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags-GmbH, 2005, 220 s., ISBN 3-89949-264-1.
- Iša, J.: Globálne centrálné bankové systémy - Federálny rezervný systém a Eurosystem, *Edícia Working Papers*, Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2008, 88 s., ISSN 1337-5598.
- Kuwayama, P. H.: Comments on Japanese Economic Policy, Columbia: Columbia University Center on Japanese Economy and Business and J. P. Morgan, Occasional Paper Series No. 32, 1997, 11 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://app.cul.columbia.edu:8080/ac/bitstream/10022/AC:P:71/1/fulltext.pdf>.
- Lisý, J. et al: Všeobecná ekonomická teória, 3. preprac. a dopl. vyd., Bratislava: IURA Edition, 2000, 507 s., ISBN 80-88715-81-4.
- Oficiálna publikácia Fed: The Federal Reserve System: Purposes & Functions, 9th ed. Washington, D.C.: Board of Governors of the Federal Reserve System, 2005, 146 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-12-26]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreserve.gov/pf/pf.htm>.
- Oficiálny dokument Nemeckej spolkovej banky Deutsche Bundesbank - Die Geldpolitik der Bundesbank, Frankfurt am Main: Deutsche Bundesbank, 1995, 191 s., ISBN 3-927951-77-3.
- Pascha, W.: Wirtschaftspolitische Reformen in Japan - Kultur als Hemmschuh? In: *Duisburger Arbeitspapiere Ostasienwissenschaften*, Institut für Ostasienwissenschaften, Duisburg, 2002, 34 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.uni-due.de/~hy0382/fileadmin/publications/gruen/paper44.pdf>.
- Shkoutov, S.: Die Rechtliche Unabhängigkeit der Deutschen Bundesbank, der Bulgarischen Nationalbank und der Europäischen Zentralbank, Dissertation, Saarbrücken: Universität des Saarlandes, 2003, 252 s., ISBN

neuvedené. [online]. [cit. 2010-05-18]. Dostupné z WWW: <http://scidok.sulb.uni-saarland.de/volltexte/2003/119/>.

- Siekmann, H.: Die Unabhängigkeit von EZB und Bundesbank nach geltendem Recht und dem Vertrag über eine Verfassung für Europa, Frankfurt am Main: Johann Wolfgang Goethe-Universität, Edícia Working Papers No. 35, 2005, 85 s., ISBN neuvedené. [online]. [cit. 2010-05-18]. Dostupné z WWW: http://www.ilf-frankfurt.de/uploads/media/ILF_WP_035.pdf.

- Tinggui, C.: The People's Bank of China and its Monetary Policy, Edícia Working Papers, Berlin: Business Institute at the Berlin School of Economics, 2001, 19 s., ISSN 1436-3151.

- Vincúr, P. et al: Teória a prax hospodárskej politiky, 4. vyd. Bratislava: SPRINT vfra, 2007, 432 s., ISBN 978-80-89085-80-4.

- Zákon č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v platnom znení.

- Zákon č. 6/1993 Sb. o České národní bance v platnom znení.

- Zákon č. 89/1997 o japonskej banke Bank of Japan Act v platnom znení. [online]. [cit. 2009-11-27]. Dostupné z WWW: <http://www.boj.or.jp/en/type/law/bojlaws/bojlaw1.htm>.

- Zákon Čínskej ľudovej republiky č. 46/1995 o Čínskej ľudovej banke Law of the People's Republic of China on the People's Bank of China (Adopted at the Third Session of the Standing Committee of the Eighth National People's Congress and Promulgated by Decree No.46 of President of the People's Republic of China on March 18, 1995 and Effective March 18th, 1995, Amended December 27th, 2003) v platnom znení. [online]. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.grandall-law.com/china-laws-regulations/laws-regulations-banking-finance/law-of-the-peoples-republic-of-china-on-the-peoples-bank-of-china.htm>, <http://www.jus.uio.no/lm/china.people.bank.1995/doc.html#3>.

- Zákon o Nemeckej spolkovej banke Gesetz über die Deutsche Bundesbank in der Fassung der Bekanntmachung vom 22. Oktober 1992

(BGBI. I S. 1782), das zuletzt durch Artikel 12 des Gesetzes vom 5. Februar 2009 (BGBI. I S. 160) geändert worden ist v platnom znení.

Contact – email

janakoprlova@yahoo.com